

»Svrha Enciklopedije je prikupiti znanje raspršeno diljem svijeta, izložiti opći sustav ljudima s kojima živimo i prenijeti ga onima koji dolaze nakon nas tako da rad minulih stoljeća ne postaje beskorisnim za stoljeća koja slijede. Time će naše potomstvo postati bolje obrazovano i istodobno čestitije i sretnije, a mi nećemo umrijeti bez da smo služili čovječanstvu«.

(Diderot, »encyclopédie«, sv. V., str. 635)

PREDGOVOR TEMATSKOM BROJU

Na 300. obljetnicu rođenja pokretača i glavnoga urednika epohalnoga znanstvenoga i kulturnoga djela, francuske *Enciklopedije*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, koji je nastao na njezinoj tradiciji, ima razloga obljetnicu slaviti kao svoju. Utemeljen 1950. godine inicijativom Miroslava Krleže, inspiriranoga francuskim prosvjetiteljstvom, Zavod je, kao jedina hrvatska institucija koja se šezdeset godina sustavno bavi leksikografijom, dosad objavio više od 250 različitih enciklopedija, rječnika, leksikona i drugih izdanja, koja su važan prinos održavanju i podizanju hrvatskoga intelektualnoga standarda. Ovim tematskim brojem našega časopisa, osim kao *hommageu* francuskoj tradiciji prosvjetiteljstva i enciklopedizma, Zavod svjedoči i o sebi na reprezentativan način prilozima znanstvenika leksikografa koji su prikazali dio onoga što se danas podrazumijeva pod enciklopedikom i leksikografijom. Njom se, kao društvo i kultura, svrstavamo uz najveće, ne gubeći iz svijesti da samo »stojimo na ramenima divova«, kako je tu postavku Bernarda od Chartresa i Isaaca Newtona na predstavljanjima zavodskih izdanja isticao dugogodišnji glavni ravnatelj Tomislav Ladan.

U *Uvodnoj raspravi (Discours préliminaire des Éditeurs, 1751)* francuskoj *Enciklopediji ili Obrazloženom rječniku znanosti, umjetnosti i zanata* njezin kourednik d'Alembert postavio je temelje modernoj enciklopedici i leksikografiji, prikazavši ih *enciklopedijskim drvom znanja*. Podijelio ih je na enciklopedijsku (danas opću) i rječničku ili leksikonsku (danas posebnu ili specijaliziranu) leksikografiju, iako se danas i rječnici i leksikoni objavljuju i kao opći. Djelo kao »*Enciklopedija* treba sadržavati, koliko je to moguće, redosljed i povezanost ljudskih znanja, a kao *Obrazloženi rječnik znanosti, umjetnosti i zanata*, treba sadržavati kako opća načela na kojima počiva svaka znanost i svaka bilo slobodna ili mehanička vještina, tako i najvažnije pojed-

nosti, koje čine njezin glavni sadržaj i bit«. Upravo na tim temeljima Zavod kontinuirano gradi svoje djelo, objavljujući sve leksikografske vrste, od enciklopedija, leksikona, rječnika, atlasa do suvremenih mrežnih izdanja koja pomiču leksikografiju na dostupniji medij.

Tematski je broj stoga osmišljen u dva dijela, kojima prethode kao svojevrsni pledoaje uvodnici Antuna Vujića i Line Veljaka. U prvom dijelu, o enciklopedizmu, autori su, redom leksikografi Zavoda, napisali bitne znanstvene i stručne prinose leksikografskim vrstama. U drugom dijelu, o prosvjetiteljstvu, autori su znanstveno pridonijeli razumijevanju prosvjetiteljstva koje je, kao filozofska i intelektualna snaga, omogućilo temeljni projekt prosvjetiteljstva – *Enciklopediju*. U dijalektičkom izlučivanju pojmova prosvjetiteljstva i enciklopedizma kao novonastali pojam izranja uvijek samo *znanje*, kao snaga koja nadilazi ne-bitno i društvo svrstava u red naprednih, omogućujući mu uspinjanje na »njihova ramena«.

GORAN SUNAJKO